

reportatge

DEMÀ SERÀ UNA ALTRA COBLA

La nova generació
de músics de sardana
aposta pel rock,
el jazz, l'ska-jazz,
el pop, el clàssic...

JOSEP PUJOL I COLL > TEXT
PEP IGLESIAS > FOTOS

El relleu generacional que es reclama en el món de la sardana s'ha produït almenys dalt de l'empostissat. Hi ha una collita de joves valors de la cobla que l'està renovant des del terreny de la composició, la interpretació i fins i tot reconsiderant la seva posició dins el món musical. Molt ben preparats professionalment, molt més dúctils i menys tradicionalistes del que es podria esperar d'una formació instrumental amb tanta història al seu darrere. Ara cal veure si balladors i societat respondran a les seves propostes renovadores.

»» D'esquerra a dreta, Pau Vila,
Ferran Miàs, Anna Costal, Oriol Oller,
Conrad Dalmau i Eduard Prats.

>> Ivan Joanals.

Més que les solfes, el que ha calgut regirar a fons han estat les agendes d'aquests joves músics sobreocupats, per tal de quedar per a unes fotos conjuntes. Molts han hagut de venir de Barcelona, on segueixen les classes a l'Escola Superior de Música de Catalunya (Esmuc), o hi tenen compromisos professionals. D'altres han de marxar corrents perquè tenen classes per donar o un assaig pendent, i no necessàriament dins d'una cobla. Marc Timón respon plenament a aquest perfil de músic, molt diferent del músic de cobla que s'ha estilat durant anys i panys: «És un referent per a mi aquell professional que té la inquietud de la interdisciplinarietat musical, és a dir, que compon, dirigeix i interpreta, que conrea el màxim nombre d'estils sense prejudicis, tant en la música clàssica com en la moderna, un professional sense complexos ni socials ni estètics, amb voluntat de conèixer i cultivar el màxim d'aspectes que es deriven d'aquest art: un músic transversal. En el món de la cobla no trobo cap referent que reuneixi aquestes característiques». Predica amb l'exemple: compositor de

sardanes i altra música de cobla (*Bagdad game over*, *Els Planetes*, *periple d'un humà per salvar la sardana*), però també de musicals, bandes sonores de pel·lícules i cançons pop; és tible a la Sant Jordi - Ciutat de Barcelona, però també toca els teclats en un grup de música *funky*. I triomfa.

L'única versatilitat que es demanava tradicionalment en un músic de cobla era que sabés tocar algun altre instrument, des de la perspectiva cobla-orquestra: «Abans es fitxava, per exemple, un teclista pel ball i se li fotia, literalment, un tible als morros perquè pogués tocar les sardanes amb la cobla, encara que fos de qualsevol manera, i amb aquest sistema es produïen veritables aberracions», rebla en Marc. Tot això ha canviat.

Sobradament preparats

Han nascut als anys vuitanta i han aprofitat el desplegament del grau superior de música, que finalment ha donat una titulació equiparable a la universitària a estudiants de tenora, tible o flabiol i altres instruments considerats de música tradicional. Però abans tots han passat per un períple formatiu bastant similar, més o menys com el d'en Ferran Miàs:

«Els meus pares em van inscriure a l'escola de música Pardo de la Bisbal. Allà van dir que tenia una certa facilitat per la música. Jo volia la trompeta, però vaig tenir una gran desil·lusió quan em van obligar a agafar-ne un altre. Llavors vaig escollir la tenora. Ara no la canviaria per res del món». O Conrad Dalmau, estudiant encara a l'Esmuc i tenora al Foment del Montgrí: «A Blanes vaig tenir en Joaquim Gibert. Després del primer any ho volia deixar i ell em va animar per a seguir i presentar-me al conservatori de Girona. Un cop allà, vaig tenir en Josep Gispert, tota una institució i una persona de qui he après molt: em va motivar per a la meua decisió de presentar-me a l'Esmuc, on tinc en Jordi Figaró i està fent una tasca molt bona, ja que ens parla d'un seguit de coses que nosaltres no havíem sentit mai, però que són indispensables per a una bona formació». Alguns tenen antecedents musicals a la família, com l'Anna Costal: «Dels músics que han tocat en cobles-orquestra, entre ells el meu pare, n'he tret anècdotes que semblen tretes del *far west* i que donarien per escriure més d'un llibre. A casa vam crear el Trio Costal, que després vam anomenar grup Costal Rostoll.

Un dels canvis que ha capgirat el món de la cobla ha estat l'entrada de noies, que s'hi han incorporat amb tota naturalitat

>> D'esquerra a dreta, Pau Vila, Anna Costal, Conrad Dalmau, Eduard Prats, Ferran Miàs i Oriol Oller.

Amb el meu avi, els meus pares i el meu germà vam recórrer les comarques gironines acompanyant misses, fent havaneres i balls de festa major. Allò sí que va ser tota una experiència!». A les comarques gironines, actualment es poden estudiar instruments de cobla a la Bisbal d'Empordà, Blanes, Castelló d'Empúries i Girona. Jordi Molina o Marcel Sabaté són altres figures obligades que apareixen en els seus referents gironins. El tenora Pau Vila no ho dubta: «Penso que el que fan gent com en Jordi Molina per instruments com la tenora són coses que hauríem de fer tots els que hem estudiat o estudiem per ser-ne professionals».

No és pas inusual combinar l'instrument amb alguna carrera universitària. En Marc Timón és periodista; en Ferran Miàs és mestre; l'Anna Costal, l'Àlex Vila o l'Oriol Oller estan cursant el doctorat en musicologia, des d'on poden reflexionar sobre l'evolució de l'ofici de músic. L'Oriol Oller reivindica el nou paper que correspon al músic de cobla, en paral·lel a qualsevol altre gènere: «¿Per què els que toquem sardanes o altra música ballable *patxanga* se'ns considera músics d'una raça inferior? Dins aquests

grups hi ha músics que s'hi guanyen la vida, i en alguns casos se la guanyen molt bé, sense haver de treballar d'altra cosa. En canvi en el terreny de la música clàssica és quasi impossible trobar alguna persona que només es guanyi la vida fent concerts. Però els dos grups reben una consideració diferent. Uns fan música en majúscules, els altres "només" fan sardanes o ball».

Amb Girona no n'hi ha prou

Haver nascut a les mateixes terres que Pep Ventura, Ricard Viladesau, Saderra Puigferrer o que la mateixa sardana no és garantia de res. Una hora o altra tots han de comptar amb Barcelona, fins al punt que molts han de viure-hi, com Marc Timón: «Sempre ens omplim la boca que si la sardana es va gestar aquí: d'això ja fa dos segles i d'aquí no ens hem mogut. Els bons músics de cobla, en general, han d'anar a Barcelona, perquè hi ha més cobles i més ben preparades, que innoven més, que tenen més rigor musical i sobretot que tenen més ganes de superar-se. Havent-hi tants bons joves intèrprets gironins escampats per les cobles de Barcelona, ¿per què no existeix a les nostres comarques una

gran cobla capdavantera amb aquests músics?». Conrad Dalmau, en canvi, hi veu avantatges i inconvenients: «Per la gran tradició i el gran nombre de cobles que hi ha, et permeten que molt aviat puguis entrar en una, sortir a tocar i guanyar alguns diners. Però de vegades la formació va encaminada a això, que aprenguis el suficient per poder anar a tocar amb una cobla i prou».

Així, «tocar gironí» i «tocar de Barcelona», ateses les diverses tradicions formatives, s'han convertit també en dos estils, l'un més ballable, l'altre més de concert. Conciliador, com a gironí format a Barcelona, l'Oriol Oller destaca trets positius d'ambdues tradicions: «La manera de tocar més acadèmica s'adiu més a les sales de concert que no pas al carrer, i a la inversa, la manera de tocar més visceral i més accentuada en matisos i ritmes és més pròpia de la plaça que no pas de l'auditori. Conèixer i haver treballat de les dues maneres proporciona al músic una varietat de registres molt interessant». L'Oriol també assenyala que a les comarques barcelonines hi ha més aplecs, però també més concerts: «Per sort, a Girona això ara està

«Tocar gironí» i «tocar de Barcelona» s'han convertit en **dos estils**, un més ballable, l'altre més de concert

>> D'esquerra a dreta, Ivan Joanals, Marc Timón, Bàrbara Ardanuy i Àlex Vila.

començant a canviar, sobretot gràcies a la feina que estan fent la cobla Ciutat de Girona, la Flama o la Bisbal Jove». En aquest canvi positiu hi coincideix l'Eduard Prats, fiscorn: «En comparació de quan vaig començar els estudis musicals, sembla que les comarques gironines es comencen a despertar».

Sobrevingudes i sobrevinguts

Un dels canvis, progressius però substancials, que ha capgirat papers, solfes i rols dins el món de la cobla ha estat l'entrada de noies, que s'han atrevit a tocar tots els instruments. A poc a poc n'han conquerit alguns que els semblava vedats, com la tenora, els instruments de metall, el contrabaix, o papers de solista. L'Anna ho ha experimentat ella mateixa: «Em vaig sentir diverses vegades assenyalada amb el dit i criticada pel fet de ser una noia que tocava la tenora». La primera obligada de tenora en un aplec interpretada per una noia –a les comarques gironines devia ser la Concepció Ramió– fou un triomf estentori de la igualtat que hauria de fer callar definitivament les indefensables teories d'instruments femenins o masculins, sobre la base del mite de la força

que cal per tocar-los. Com a implicada, però també en tant que investigadora, l'Anna ha anat reflexionant i documentant aquests canvis graduals dins un món sovint misogin: «La presència femenina dins la cobla és molt recent: va començar a aparèixer al principi dels anys vuitanta del segle passat i ha anat augmentant progressivament en els últims anys. Per tant, són totes joves i sense els referents d'unes "veteranes"». La Bàrbara Ardanuy hi està d'acord: «De més petita idealitzava els músics de les cobles més prestigioses, eren una il·lusió del que imaginava que era un músic. Avui, no ho tinc tan clar, no sé exactament a què em refereixo quan parlo de model de música, potser per a mi és un tot, una forma de vida, i per aquest motiu no em val cap model dels que he conegut». L'Anna hi insisteix: «Les motivacions i els itineraris que els han dut a triar la cobla són també diferents que les dels nois. Per a ells, el món de la cobla és una continuació d'un tipus de vida social iniciat a l'escola de cobla, que inclou un món de complicitat i relaxament masculins; per a elles implica més renúncies i lluitar contra certs prejudicis». Uns prejudicis que, tanmateix,

comencen a trontollar, si observem per exemple La Principal de l'Escala, amb quatre dones instrumentistes.

El següent repte serà la integració dels nous catalans també dins la cobla, de moment força migrada. Entre tots, dins les comarques gironines només saben esmentar el romanès Levante Pap, trompeta a la Costa Brava, i l'italocanadenc James Testi, que toca el contrabaix a la Flama de Farners.

La salut de la malalta

També se'ls ha preguntat sobre la mala salut de ferro de la sardana i de la mateixa cobla. L'Anna ho té molt clar: «De la banda dels intèrprets, no hi ha crisi. És un tòpic molt recurrent, però és cert: mai no hi havia hagut tants músics joves tocant sardanes i mai abans el nivell musical havia estat tan elevat. El problema és que el món de la sardana i els models de festa que hi ha al seu voltant s'han quedat enquistats i no evolucionen. La sardana continua movent força gent, persones cada vegada més aficionades, que volten tots els aplecs, que coneixen tots els músics i els compositors, que ho saben tot del seu món. Ara bé, la rellevància social >>

El següent repte serà la integració dels nous catalans també dins la cobla, de moment força migrada

QUI ÉS QUI, QUI TOCA QUÈ

Bàrbara Ardanuy (Blanes, 1988).

Es va iniciar al món de la cobla quan tenia vuit anys al col·legi Santa Maria de Blanes amb el flabiol i tamborí, i aviat va entrar al món professional a la Genisenca de Taradell, on va estar tres anys, mentre continuava els estudis amb Angi Rahola i Óscar Sánchez i al Conservatori de Girona. En accedir a l'Esmuc el curs 2006-2007 va continuar estudiant el flabiol amb Marcel Sabaté, amb qui continua avui els estudis de tercer any. Actualment forma part de la Cobla Baix Empordà.

Conrad Dalmau (Tordera, 1987).

Després haver-se iniciat als estudis musicals a Blanes, va passar pel Conservatori de Girona i ara a l'Esmuc. Professionalment és tenora a la Cobla Foment del Montgrí, però els seus coneixements de saxo i flauta l'han fet apte per a la docència instrumental i per a la cobla-orquestra internacional Gironina.

Ferran Miàs (la Bisbal, 1986)

És un altre cas de multinstrumentista bisbalenc: tenora, guitarra rítmica, flauta i saxo, que li permet treballar tant a la Cobla Jovenívola de Sabadell com formar part d'un grup d'ska-jazz (Els Delighters) o a anar a Cuba amb La Principal del Caribe, un projecte liderat per Marc Timón. A més dels estudis de conservatori i, en curs, els superiors a l'Esmuc, té la carrera de magisteri i exerceix de professor de flauta.

Eduard Prats (la Bisbal, 1986).

Aquest fiscornaire i trombó de vares ja acumula una llarga experiència professional amb projectes al costat de Guillermo Klein, Santiago Auserón, Mala Rodríguez o Cris Joanico, en formacions com Burman Flash o La Original Jazz Orquestra del Taller de Músics o Girona Jazz Project, però també en la Cobla Mediterrània. Després del premi d'honor al grau mitjà al Conservatori Municipal de Barcelona i del premi d'interpretació al concurs Josep M. Bernat de Bellpuig, el proper curs acabarà el grau superior a l'Esmuc.

Àlex Vila (la Bisbal, 1978)

Va formar part d'una de les primeres promocions de tenora de l'Esmuc. Després d'haver estat en diverses formacions, actualment toca a La Bisbal Jove, i ho combina amb el doctorat de musicologia sobre les modificacions constructives de la tenora i el tible al llarg del segle xx. Té en dansa espectacles de difusió de la cobla, *Les aventures de Joan de l'Ós*, així com de música electrònica i cobla amb Guillamino. Responsable de la recent remodelació de la sala de la sardana al Museu d'Història de Girona.

Anna Costal (Girona, 1981)

És tenora a la Cobla Vila d'Olesa, després de ser-ho molts anys a la Baix Empordà de Palamós, però també s'està dedicant seriosament a la recerca musicològica, després d'haver obtingut el premi extraordinari de final de carrera d'història i ciències de la música, atorgat per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Està fent una innovadora tesi doctoral sobre Pep Ventura sota la direcció de Jaume Ayats, de la qual avançarà un tast en una propera exposició a Figueres.

Ivan Joanals (Calonge, 1984).

Tenora a la Cobla Contemporània de Sabadell, graller als Gralluts de Palamós i membre del grup de folk rock Pareras Parellada de la Garriga. De més a més, s'està llicenciant en el grau superior de composició a l'Esmuc, després d'haver estudiat piano a Girona i el grau mitjà de tenora a Barcelona. Bloc personal a <http://ivanjoanalsametller.blogspot.com>.

Oriol Oller (Girona, 1979).

Actualment tible a la Cobla Jovenívola de Sabadell, però també cap d'estudis i professor a l'Escola Comarcal de Cobla Conrad Saló de la Bisbal. Simultàniament cursa el màster de musicologia a la UAB. Ha realitzat nombrosos enregistraments, així com articles periodístics, musicològics i d'opinió sobre el món sardanístic. Membre de la comissió organitzadora del Premi Conrad Saló, i col·laborador a la Cobla Simfònica de Catalunya i a la Cobla de Cambra de Catalunya.

Marc Timón (Castelló d'Empúries, 1980). www.marctimon.com

És una de les figures gironines amb més bona reputació en el camp de la composició, tant per a cobla com de música simfònica, de bandes sonores i cançons pop, amb les quals ha rebut una trentena de guardons, alguns d'internacionals, com el Jerry Goldsmith Award. Ha estrenat obra, d'un eclecticisme que abasta des de la música popular al jazz o l'electrònica, tant al Festival Grec de Barcelona com a Cuba, Ucraïna o Finlàndia. És tible a la Cobla Sant Jordi Ciutat de Barcelona, i toca els teclats en un grup de música *funky*.

Pau Vila (Banyoles, 1981)

Un dels molts deixebles de tenora de Josep Gispert i que ara també cursa els estudis superiors a l'Esmuc. A més, ha estudiat saxo i guitarra clàssica, que li ha permès treballar en diverses cobles-orquestra, actualment la de Blanes, però també en formacions d'estils ben diversos, des d'una *big band* a un trio de blues passant per una coral, un conjunt d'instruments de vent o un grup d'ska. Completen els seus ingressos la impartició de classes a diverses escoles de música.

>> Anna Costal

<< d'aquest món cada vegada és més petita». L'Oriol matisa: «No es pot amagar que els aplecs, tot i posar en el cartell les millors cobles, no tenen l'afluència massiva de gent que tenien fa uns anys. Alguns sí: la Bisbal d'Empordà, Banyoles, etc., en definitiva, els de més renom. La resta van fent. El model d'aplec no és un model atractiu per als joves. La sardana ha arribat on és gràcies i per culpa dels sardanistes. És a dir, ha arribat viva –per a un sector minoritari, i en unes condicions si més no qüestionables–, però ha arribat». I l'Àlex hi afegeix: «És la mateixa crisi que hi havia fa deu anys, tot i que ara sembla que la gent s'adapta una mica més a algunes novetats. Penso que és una situació que canvia molt lentament, segurament a millor, uns deu anys més... La sardana i la cobla es modernitzaran, en contra de la voluntat de molts, però s'acabarà modernitzant».

Al capdavant, potser l'arrel de la crisi la resumeix l'Ivan Joanals: «De totes maneres, el problema que tenim amb la sardana, amb la cobla, amb la cultura en general, crec que arrenca del mateix lloc que arrenquen molts dels problemes que tenim els catalans. Tenim una manca d'autoestima i d'amor propi que faria entristir qualsevol».

La càrrega de ser símbol

El relleu generacional s'ha produït dins de la cobla d'una forma menys apocalíptica del que s'esperava, però ells tampoc volen ser només corretges de transmissió. L'actitud de l'Ivan, defensant la línia de la Cobla Contemporània on toca, és molt representativa: «Jo m'estimo molt el món de la cobla i de la sardana, però reconec que coixeja de fa temps, i de valent. Totes les músiques evolucionen i això és el que crea interès i atracció per als seus oients. A mi em fa molta gràcia tota aquesta gent que renega del que fem, dient que som “uns transgressors”, que intentem “destruir l'essència de la sardana”, i tantes d'altres ganivetades que ens engeguen un dia i un altre».

Encara més contundent és Marc Timón, que carrega contra les essències que a la cobla encara li toca dur: «Tant la cobla com la sardana es vinculen estretament a una “cultureta catalaneta”, de la barretina i la Moreneta, que ja no té raó de ser i és excloent. Cal netejar-les del vel de cosa carca i rànica mitjançant canvis d'imatge, amb l'ajuda de les institucions i els mitjans. Prou menystenir-les, fora del zoo del catalanisme exòtic: plantegem la cobla com el que és actualment, una formació cambrística camaleònica d'una gran versatilitat al servei de la tradició i,

al mateix temps, de les possibilitats i les exigències del nou temps».

Certament, reduir les possibilitats de la cobla a les sardanes i els aplecs és infravalorar-la. La cobla salvarà la sardana, amb el preu de transformar-la, com han anat fent els grans mestres com Garreta, barrejant-se amb la mar de músiques disponibles actualment. «Vaig assistir», comenta la Bàrbara, «al concert de la Simfònica de Cobla i Corda de Catalunya al Mundial de la Bisbal d'Empordà, i algunes de les peces del repertori em van convèncer de les moltes possibilitats que té per oferir encara una formació així». En el seu dia a dia professional, la immersió en la diversitat és constant: Ferran Miàs, tenora, toca també en grups d'ska-jazz i es deleix per la música moderna; Conrad Dalmau combina saxo i tenora; Eduard Prats compagina cobla i jazz: «Un trombonista o fiscornaire pot fer clàssic, contemporani, jazz, modern, pop, tradicional, etc. Em ve al cap la figura del trompetista Wynton Marsalis, excel·lent intèrpret i pedagog de diversos estils». En la diversitat, ho saben i ho practiquen, hi ha el seu futur professional i cultural.

Josep Pujol i Coll
és musicòleg.

La cobla salvarà la sardana, amb el preu de transformar-la, barrejant-se amb les músiques disponibles actualment